

13. Федоров А. Медиаграмотность будущих педагогов как одна из важнейших целей модернизации российского образовательного процесса [электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://74/125.77.132/searche?q=cache:TKjYPK>.

14. Шуляр В. Учень-читач і вчитель-фасилітатор в умовах 12-річної школи: [науково-методичний посібник] / Василь Шуляр, Надія Огренич. – Миколаїв : Видавець : Ганна Гінкул, 2006. – 208 с.

15. Шуляр В. І. Урок літератури в умовах 12-річної школи: 5-9 класи : [методичний посібник] / Василь Іванович Шуляр. – [2-ге видання]. – Миколаїв : Вид-во «Іліон», 2008. – 284 с.

16. Шуляр В. І. Сучасний урок літератури: технологічні моделі : [навчальний посібник] / Василь Іванович Шуляр. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2009. – 136 с.

* співавтор – І. Царлова, гуманітарна гімназія № 2, м. Миколаїв, аспірантка Чорноморського державного університету імені Петра Могили (м. Миколаїв)

3.3. КОНСТРУКТОР УРОКУ ЛІТЕРАТУРИ: ЕЛЕКТРОННИЙ ПРОГРАМНИЙ ЗАСІБ У ПЛАНУВАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СЛОВЕСНИКА

Якщо вчора для вчителя володіння комп'ютером було додатковою перевагою: позбавляло від необхідності переписування розробок уроків та тривалого пошуку в довідниках необхідної інформації, – то сьогодні (коли від учителів починають вимагати розробки уроків в електронному вигляді) використання комп'ютера стає невід'ємною складовою роботи.

Досвідчені користувачі комп'ютерів добре знають правило 90/10: на виконання 90 % роботи витрачається 90 % часу, а на виконання останніх 10 % роботи потрібні додаткові 90 % часу. Тобто, якщо на роботу заплановано 2 години, витрачається реально на неї 3,5 години.

На жаль, робота вчителя та поняття «вільний час» не сумісні. Як правило, більша частина часу, що виділений на підготовку до уроку, витрачається на:

- набір плану уроку, його стандартної структури; ураховуючи те, що швидкість друку тексту повільна, час витрачається просто «на повітря»;
- пошук необхідних до уроку матеріалів: прикладів, оновлених даних, оригінальних завдань;
- пошук розробок уроку за темою.

І лише незначна частина часу залишається на творчість, створення власного конспекту кожного уроку з урахуванням індивідуальних особливостей класу.

Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання

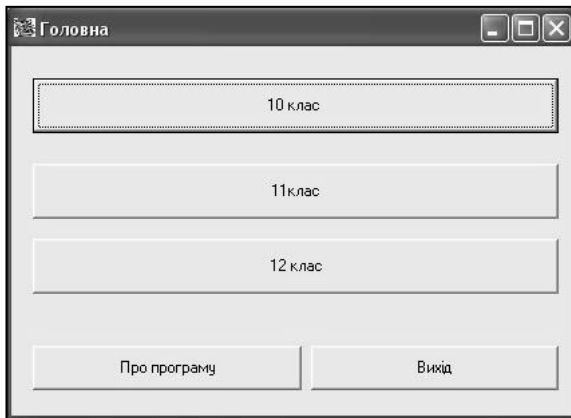
У новому проєкті ми здійснюємо спробу змінити співвідношення. Нами розроблено конструктор уроків в електронному вигляді (автор В. І. Шуляр) для того, щоб ви 10 % часу витрачали на механічну роботу з набору та пошуку інформації, а 90 % – на творчість, тобто на: створення власних індивідуальних завдань;

– реалізацію прийомів, що найбільше підходять для вашого конкретного класу;

– приділення більшої уваги підготовці тієї частини уроку, що має для вас і ваших учнів найбільше значення, тобто диференціації та індивідуалізації навчання.

Програма «Електронний конструктор уроку літератури» зорієнтована для профільної школи, акцент зроблений на старші класи, але вчитель може нею послуговуватися незалежно від типу навчального закладу, класу, в якому викладає літературу. Розрахована вона для вчителів української та зарубіжної літератури.

Програма має вікно «Про програму», де подається коротка інформація про дану програму, її структуру та особливості.

Після запуску з'являється головна форма з 5 кнопками:

10 клас – натисніть, якщо бажаєте скласти план уроку для 10 класу.

11 клас – натисніть, якщо бажаєте скласти план уроку для 11 класу.

12 клас – натисніть, якщо бажаєте скласти план уроку для 12 класу.

«Про програму» – опис програми.

Вихід.

Далі ми обираємо класи. Відповідно нами закладено сюди теми, які вивчаються в даному класі за програмою (безпрофільна, профільна школа та програма для поглибленого вивчення української літератури).

Шуляр В.І.

Віконце «Зміст теми» – висвітлює все те, що передбачено державною програмою. Зі списку вчитель обирає те, що сьогодні він буде розглядати на уроці. Запропонувати тему уроку автор програми, звичайно, не може, тому вчитель сам формулює і вписує в порожнє вікно.

Вікно «Мета» – учитель сам формулює і заповнює дане вікно.

Далі вчитель обирає необхідні змістові лінії літературної освіти читачів.

Вікно «Інформаційна картка уроку» має включати плановані результати.

Відповідно до цього ми обираємо тип і різновид уроку літератури.

У вікні подається авторська класифікація уроків літератури, яка побудована з урахуванням дидактики та специфіки як мистецтва слова.

Далі формуємо теоретико-літературні поняття, які сам учитель добирає зі списку запропонованих. Автор програми залишає місце, і учитель сам може вписати свої варіанти заповнення теоретико-літературного простору учнів-читачів під час вивчення тої чи іншої літературної теми на рівні базових і фонових понять.

Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання

Наступний крок – «Літературно-мистецькі зв'язки», які здійснюємо на відповідному уроці (керуючись Програмою, специфікою класу), у порожньому вікні вчитель додає необхідне.

Інформаційна картка уроку літератури 10 кл

Тип і тривалість уроку (заняття)

Оберть тип уроку

ІНШЕ
(напишіть тут свій текст)

Теоретико-літературні поняття

- поняття національного і вселюдського
- соціально-побутова повість
- повість-хроніка
- поглиблена поняття про реалізм
- засоби знайомлення кожного
- соціально-психологічний роман
- «театр корифеїв»

ІНШЕ
(напишіть тут свій текст)

Літературно-мистецькі зв'язки

- важкі історичні події другої половини XIX ст. (Історія України, світова історія)
- Б.Золт, П.Фабел, Г.Гренке, Ф.Достоевський, драматурги Ж.-Б.Мольєра, Ф.Шекспіра, Ф.Шіллера (азрубіна література)
- Ф.Розенко, «Вид на гору Спаську з Стеблеві», А.Канди, «Українська ніч» - улюблена картина І.Нечужа-Левчицького (образотворче мистецтво)
- Л. ван Бетховен, «Арапапола» - улюблена мелодія письменника (музичне мистецтво)
- «Жидашева сина» І.Нечужа-Левчицького, «Повість Панаса Мирного», «Воскресіння» Л.Толстого
- жорстока комедійна фєєорія П.Нашинського, опери С.Галай-Арденювського «Запрошуєш за Дніпро», М.Лисенка «Тарас Бульба» (музичне мистецтво)
- «Машинишчєтє» Ж.-Б. Мольєра і пєси І.Карпенка-Карого

ІНШЕ
(напишіть тут свій текст)

Наочні засоби навчання

(напишіть тут свій текст)

Варіативне домашнє завдання

(напишіть тут свій текст)

Використані джерела

- І.Нечужа-Левчицький, «Дві москвички», «Микола Джеря», «Хиари», «Над Чорним морем»
- Панас Мирний, «Людська», «Повість»
- І.Карпенко-Карий, «Жидань»
- Б.Грінченко, «Сповідання»
- М.Старицький, «Повість», «Молодість Мазепи», «Кармеліт», «Остання ніч», «Богдан Хмельницький», «Ряна», «Галана»
- І.Франко, «Переростає стежина», «Таран у нє», «За записку надкудо», «Дієвоє суспільностє»
- М.Кобилянська, «Сніг», «Сон», «Дєво», «Жєвала лєтє», «На острові», «Під маршєрами»

ІНШЕ
(напишіть тут свій текст)

<<<<<< Повернутись

Далі >>>>>>

Для автора принципово важливим є, щоб словесник моделював чотири рівня навчальних досягнень учнів, тому домашнє завдання має бути варіативним, і учитель сам формулює варіативне домашнє завдання: обов'язкове для всіх, для початкового, середнього, достатнього та високого рівнів. Такий формат є обов'язковим ще й з тої причини, що ми маємо реалізовувати гіпотетично ідеальну модель компетентного читача-випукника, про яку йшла мова в попередніх розділах.

Наостанок – вікно «Використані джерела». Те, що програма рекомендує, учитель сам у вікні зазначає.

Це перша частина, що стосується карти уроку.

Шуляр В.І.

Натисніть кнопку «Далі», з'являється II частина – «Модель уроку літератури», яка чітко структурована, ураховує вже обраний тип уроку. Важливо, що програма відповідно обраного типу, різновиду допомагає вчителю вибудувати архітектоніку заняття, його змістове наповнення, обрати необхідний набір навчальних ситуацій, які узгоджуватимуться з класифікацією, темою уроку, можливостями класу, літературним розвитком учнів-читачів і фаховою майстерністю словесника.

ТЕХНОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ УРОКУ ЛІТЕРАТУРИ

Архітектоніка, композиційні елементи та сюжетно-змістові лінії співробітництва вчителя-літератора з учнем-читачем

Тип уроку: урок вивчення життєпису письменника (В.ЖП)

Різновиди уроку (навчальні ситуації): Обери різновид уроку

Зачин уроку

I. Вступне слово-звернення вчителя до учнів-читачів

Особисто значима ситуація з життя письменника для учня-читача

Опис (напишіть тут свій текст)

Основна частина

II. Орієнтаційно-прогностична лінія літературної освіти

- Пощаплена, корпоративне формулювання теми уроку;
- Визначення особисто-важливих цілей діяльності;
- Употребування наступної діяльності вчителем або/і школярами;
- Позитивна настанова на вирішення літературно-мистецьких завдань.

Опис (напишіть тут свій текст)

Кульмінаційні моменти розв'язання літературно-мистецьких завдань

III. Проективно-операційна лінія літературно-мистецької освіти

- Забезпечення «ефекту присутності автора»;
- Представлення портрета у статті, діячів;
- Зоровий і звуковий ряд представлення: голосовий, відеодемонстраційний, матеріально речовий;
- Коментар провіща, імені, по батькові, походження, смійник і прозвілля тощо;
- Виставкові композиції з наступним озвученням і багатозоровим висвітленням/зверненням до неї;
- Зачитування слогів, описів;
- Звернення до епістолярю, щоденникових записів;

Опис (напишіть тут свій текст)

А далі – «Модель самого уроку».

Зверніть увагу! Виникла пауза. Програма сама формувала і відбирала те, що необхідно й було закладено в інформаційній картці.

Вибираючи із вікна «Тип уроку», програма подає відповідну структуру даного типу уроку.

Далі визначаємо «Різновид уроку».

За структурою уроку певного типу, закладеною програмою, учитель складає модель уроку, заповнюючи вільні місця.

Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання

ТЕХНОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ УРОКУ ЛІТЕРАТУРИ

Визначення особистісно-важливого шляху діяльності

Знотування наступної діяльності вчителем або/і школярами

Позитивна настанова на вирішення літературно-мистецьких завдань

Опис
(напишіть тут свій текст)

Кульмінаційні моменти розв'язання літературно-мистецьких завдань

III. Проективно-операційна лінія літературно-мистецької освіти

Забезпечення «ефекту присутності автора»:

Представлення портрета у статичній динаміці

Зоровий і звуковий ряд, представлення: голосовий, відеодемонстраційний, матеріально-режисерський

Концентрація уваги: імені, по батькові, повноімені, снімки, іпрозвізань тощо

Виставкові композиції з наступними озвученнями і багатогоразовими використаннями/зверненнями до неї:

Значтвання слогів, описів:

Звернення до епістолярію, щоденникових записів:

Опис
(напишіть тут свій текст)

IV. Рефлексивно-корективна лінія контролю літературної освіти, читачького досвіду учнів

представлення, демонстрація результатів читачької діяльності

звіт учнів-читачів за результатами опрацювання раніше запропонованих матеріалів із життя та творчості письменника

обмін враженнями від прочитаного, проглянутого про письменника

оперативний контроль літературно-читачького досвіду учнів

варіативні завдання донаслідків читачької роботи

Інше
(напишіть тут свій текст)

Розв'язка уроку

V. Слово-епілог словесника

місце особи письменника в читачькому житті людини

роль образу автора для розуміння змістів (сміслів) художнього твору

Інше
(напишіть тут свій текст)

«[Повернутись](#)» «[Роздрукувати](#)»

Після заповнення форми «Технологічні моделі уроку літератури» можете натиснути кнопку «Роздрукувати». Далі згенеруються два документи типу Microsoft Word із обраним матеріалом двох форм. Із ними можна виконати необхідні дії: роздрукувати, зберегти, відредагувати. За необхідності процедуру можна повторити (кнопка «Повернутись»).

Завдяки цій програмі вчитель може вибирати необхідні елементи запропонованої автором структури уроку або доповнювати власними заувагами.

Цінним є те, що вчитель може роздрукувати конспект уроку, витрачаючи на його створення менше часу, ніж під час звичайного написання.

Діяльність учителя літератури та словесника-практика в інформаційно-насиченому просторі ускладнюється потужним потоком джерел як на паперових носіях, так й електронних. Це як полегшує, так і ускладнює підготовку вчителів до занять, оскільки багато часу витрачається на пошук й отримання якісної інформації.

«Методична логія», яку уклав В. І. Шуляр, забезпечує словесника бібліографічними відомостями щодо стану вирішення проблем літературної освіти школярів і дорослих у різних фахових часописах за

декілька років. Для лоції відбиралися періодичні видання, які є загально-доступними. Каталоги формувалися на основі таких видань:

- журнал «Дивослово»;
  - книжний додаток до журналу «Бібліотека «Дивослова»;
  - журнал «Українська література в загальноосвітній школі»;
  - журнал «Українська мова і література в школі»;
  - журнал «Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах»;
  - газета «Українська мова та література» – «Шкільний світ» тощо.
- Усього 15 найменувань.

Структура посібника до певної міри уніфікована, передбачає реалізацію таких принципів укладання:

- назви матеріалів розташовано за темами, проблемами, напрямками в алфавітному порядку;
- алфавітний принцип ураховувався як і в зовнішньому розташуванні, так і для внутрішнього розміщення матеріалів;
- повтор назви статті в тому чи іншому розділі/каталозі;
- реєстр статей і їх розташування відбувався за прізвищем письменника;
- за ключовим словом можна віднайти матеріали із загальних напрямів методики літератури;

– лаконічний коментар до назви статті.

«Методична лоція» складається з 8 каталогів:

Каталог 1. Методика викладання літератури.

Каталог 2. Вивчення літератури в 12-річній школі (українська та зарубіжна літератури).

Каталог 3. Світова та вітчизняна культура.

Каталог 4. Зарубіжна література в навчальних закладах.

Каталог 5. Профільне навчання.

Каталог 6. Технологія навчання.

Каталог 7. Професійно-фахова підготовка.

Каталог 8. Філологічні Інтернет-ресурси.

«Методична лоція», яка зорієнтована на викладача вищого навчального закладу, учителя літератури, шкільну та студентську аудиторію, бібліотекаря та керівника дослідно-пошуковими роботами, проектами, передбачає виконання функції путівника й укладалася як звід каталогів із різних напрямів методики літератури.

**Каталог МЕТОДИЧНА
ЛОЦІЯ**

Стратегії літературної освіти школярів у системі профільного навчання

Важливо зазначити, що запропонований посібник підготовлений як на папероносієві, так і виконаний у форматі електронного посібника. Електронний варіант «Методичної лоції» дуже зручний і простий у користуванні. Учителі (викладачі) або/і учень (студент) у відповідному «віконці» обирають той чи інший каталог, потім ту чи іншу рубрику, яка реципієнта цікавить, тоді за літерою, яка розміщена в алфавітному порядку, обирають необхідне. Наприклад, готуючись до уроку, учитель вибирає необхідний тип (в автора – «звід») каталогу, «Каталог – 1. Методика викладання літератури», яка має 26 рубрик. Для вчителя важливою або/і необхідною є проблема, яка розглядатиметься з учнями під час вивчення літературної теми, це формування їх теоретико-літературної компетентності, натискує відповідну рубрику «5. Вивчення теорії літератури», й у алфавітному порядку він на задану літеру віднайде необхідне поняття: «Б» – балада, байка; «П» – пейзаж, постмодернізм. Або: «3. Методика вивчення монографічних тем», де знову ж в алфавітному порядку розміщені прізвища письменників, творчість яких описана в тій чи іншій публікації: «В» – М. Вороний, І. Вишенський, О. Вишня, В. Винниченко, М. Вінграновський, М. Вовчок, Ю. Винничук і т. д. Автор подбав і про те, щоб усередині кожного підрозділу матеріал розміщувався також в алфавітному порядку. Важливо, що для полегшення в орієнтуванні з обрання необхідного, передбачено використання шрифтових виділень: курсив, жирний чи напівжирний. Щоб освітянин або читач міг легко зорієнтуватися, про що матеріал (якщо це важко зробити з назви статті), то автор подає курсивом анотацію, розкриває лаконічно зміст або дає перелік імен письменників, про які також іде мова, чи подає поняття, які розкриваються принагідно і є цікавими для реципієнта-читача. Доречним, на наш погляд, є каталог «8. Філологічні Інтернет-ресурси», де представлено різні пошукові служби та інформаційні портали, адреси електронних бібліотек, авторські, довідкові і методичні сайти, періодика для словесника в електронному режимі, інтернет-книгарні тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Шуляр В. І. Партнерство в ім'я майбутнього: про співпрацю гімназії з кафедрами ВНЗ м. Миколаєва / Василь Шуляр, Олена Чернявська, Наталя Яценко. – Миколаїв, 2010. – 174 с.
2. Шуляр В. І. Компетентісно зорієнтована освіта і наука в системі підвищення кваліфікації педагогічних кадрів / Василь Шуляр, Тетяна Капустеринська, Тетяна Крячко, Валентина Ляхова, Олена Мельниченко, Ірина Хозраткулова, Олександр Шалар. – Миколаїв, 2010. – 166 с.